

Vígh-Szabó Melinda

Egy tradicionális múzeum új köntösben

2016. október 1-jén új helyszínen, megdöbbentő méretű, impozáns, modern külsejű épülettel újra megnyitotta kapuit Tartuban az észtek egyik legjelentősebb múzeuma, az Észt Nemzeti Múzeum (Eesti Rahva Muuseum, a továbbiakban ERM), amelyet 1909-ben alapítottak (1).

Az 1910-es években nagyszabású gyűjtőmunka indult a tárlatok gazdagítására. 1922-ben a tartui Raadi-birtokon található intézmény élére finn igazgatót neveztek ki Ilmari Manninen etnográfus személyében. A kastélyban 1927-től már állandó észt néprajzi gyűjtemény működött. 1928-ban finnugor etnográfiai tárlattal bővült a kiállítás. 1944-ben a Raadi-kastély tűzvész martalékává vált, a gyűjteményt azonban sikerült megmenteni. A múzeum a belvárosba, a törvénytörés épületébe költözött (1. kép).

1. kép

A múzeum korábbi épülete Tartuban

(Forrás: <http://www.turismiweb.ee/img/Photos/eesti-rahva-muuseumi-naitusemaja-1703.jpg>)

Az ötvenes évek elején a néprajzi anyag komoly cenzúrán ment keresztül, egy részét meg is semmisítették. 1965-től expedíciók indultak a finnugor népekhez. 1988-ban az intézmény felvette az Észt Nemzeti Múzeum nevet. 1993-ban építési projektekre hirdettek pályázatot, ám a győztes terv végül nem valósult meg. Új helyszínen 1994-ben nyílt meg a második állandó kiállítás *Észtország – Ország, nép, kultúra* címmel. Megalakult az Észt Nemzeti Múzeum Baráti Társaság. 2003-ban újra felmerült egy

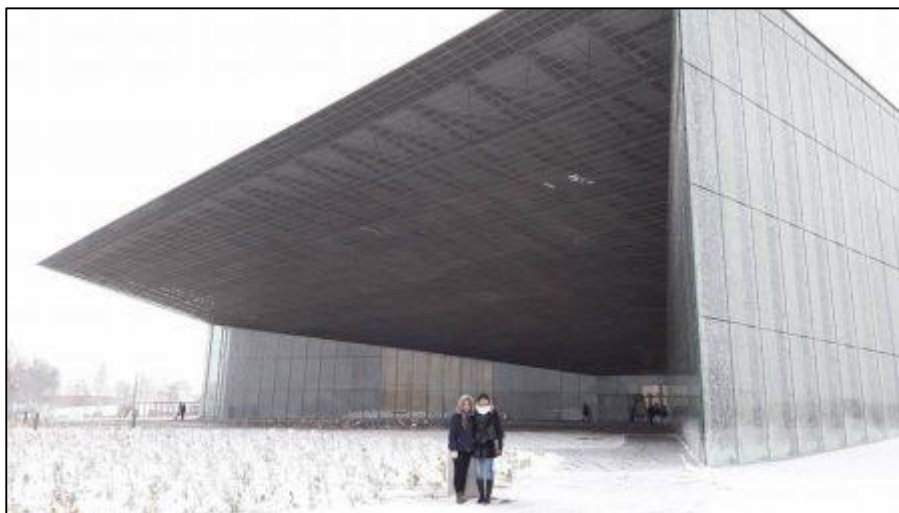
új épület megvalósításának a gondolata, ismét a Raadi városrészben, 2005-ben 108 pályázat érkezett a versenykiírásra. Egy évvel később győztest hirdettek: Dan Dorell, Lina Ghotmeh és Tsuyoshi Tane építészek a *Mälestuse väli* (Az emlékezet mezeje) című pályázatukkal megnyerték a versenyt. Az építési projekt címe nemcsak a közös múltra, hanem az intézmény korábbi helyszínére is utalt. Az ERM és az Észt Tudományos Akadémia együttműködési megállapodást írt alá, majd 2016 októberében átadták az új épületet (2–5. kép).

2. kép

Épül a múzeum 2016 májusában

(Forrás: <http://tartu.postimees.ee/3699433/ermi-avamise-kuupaeev-sattus-kahtluse-alla>)

3. kép

A múzeum új épülete Tartuban (nappal)

(saját fotó)

4. kép

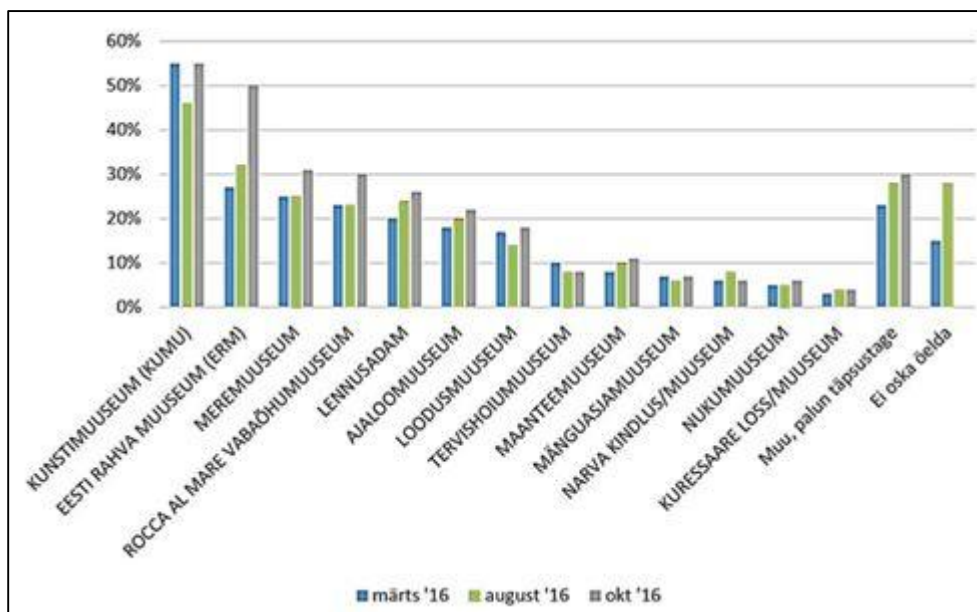
*A múzeum új épülete Tartuban (este)
(saját fotó)*

5. kép

*Az új múzeum megnyitóján
(Forrás: www.erm.ee/et/avamine)*

A múzeum újraindítása már a nyitás előtt nagy figyelmet kapott a médiában. Az épület októberi látogatottsága (50%) az írországi leghíresebb művészeti múzeumok forgalmával (55%) vetekedett. 2016. november 16-ig 50 000 látogató kereste fel a tárlatokat (Koort 2016) (1. ábra). A korábbi – márciusi és augusztusi – közvélemény-kutatásokat, amelyek az észtországi múzeumok ismeretét és népszerűségét mérték fel, októberben egy újabb felméréssel egészítették ki; a vizsgálat az ERM jelentőségének ugrásszerű növekedését mutatta (Tarand 2016).

1. ábra

Az észti múzeumok népszerűsége: első helyen a tallinni Művészeti Múzeum (KUMU), második helyen az ERM

(Forrás: <http://blog.erm.ee/?p=8822>)

Az Észt Nemzeti Múzeum modern tudományos, oktatási és rekreációs központ, amelynek célja, hogy átfogó tájékoztatást adjon az észti kultúráról, történelemről, az uráli művelődéstörténetről. A sokféle kiállítás mellett számos szabadidős programot is kínál a különböző korú és érdeklődésű csoportoknak: az épület helyet ad majd koncerteknek, filmvetítéseknek, időszakos kiállításoknak, workshopoknak, konferenciáknak, előadásoknak, osztálytermi foglalkozásoknak (2).

2. ábra

A múzeum alaprajza

(Forrás: <http://www.erm.ee/et/content/piletiinfo>)

A múzeum több mint 6000 négyzetméteres területén (2. ábra) számos állandó kiállítás tekinthető meg, de a jövőre vonatkozó tervek is szépen körvonalazódnak. 2017-re például az eddigi legnagyobb népviseleti kiállítás létrehozását tervezik. Az épület állandó tárlatot biztosít az észti művelődés- és kultúrtörténetnek, valamint az uráli nyelvrokonság bemutatásának. Az észti *Találkozások* című kiállítás

tematikus részei felölelik az észt történelem, a nép, a nyelv, a települések jellemzőit, a népköltészet, az ételek és az italok ismertetését. Az uráli tárlat a permi, a volgai, a balti-finn és az északi népek csoportjainak szán egy-egy, tárgyi eszközökkel és interaktív monitorokkal gazdagon felszerelt termet. Az uráli népcsoportok mindennapi életét a férfiak és a nők világán, az otthoni tevékenységeken keresztül ismerhetjük meg, miközben választ kapunk azokra a kérdésekre, amelyek a finnugor nyelvek és gének körül oly gyakran (tévesen) merülnek fel (3). A terek esztétikai kialakítása is valódi varázslat: a helyiségekbe egy enciánkék padlón (folyón) járva juthatunk, miközben a „vízben” digitális halak úszkálnak (6. kép).

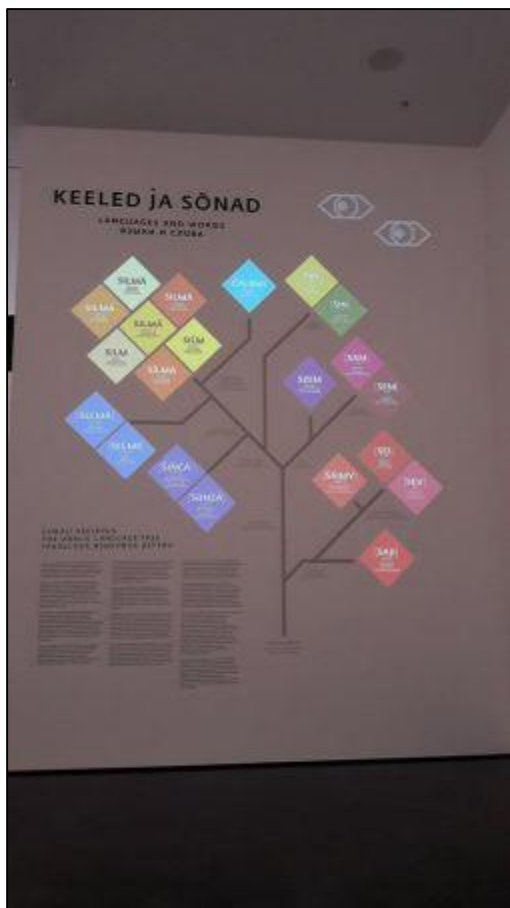

6. kép

Az uráli kiállításra bevezető folyosó

(saját fotó)

A kiállítás bevezető termében két hatalmas kivetítőn láthatjuk az uráli népek lakóhelyeinek az elhelyezkedését, valamint a családfát (7. kép). A padon ülve, a megfelelő alapnyelvi szót szimbolizáló piktogramot megnyomva a családfán kirajzolódnak az uráli nyelvek, nyelvcsoportok összefüggései, illetve anyanyelvi beszélőtől hallhatjuk a kért – *hal*, *szem*, *víz* stb. – kifejezéseket.

7. kép

A szem szó az interaktív családfán
(saját fotó)

A tematikus termekben külön kiállítást kaptak a permi népcsoportok (a komi, a komi-permják, az udmurt), a volgai népek (a mordvin, a mari), az északi népek (a számi, a hanti, a manysi, a nyenyec, az enyec, a szölkup, a nganaszan), valamint a kisebb balti-finn csoportok (a vepsze, a vót, az izsór, a karjalai). A gyakorlatilag eltűnt lívekről, illetve a finnekről és az észtekről csak említést tesz a tárlat (az utóbbinak természetesen külön gyűjteménye van a múzeumban). Mindegyik teremben gazdag népviseleti gyűjteményt, használati eszközöket, élettereket (lakóházakat, szaunaházat, sátrakat, tundrai erdőt, kemencét, medvét) láthatunk (8–9. kép). A kiállítást életszerűbbé teszik a lépten-nyomon hallható és látható hang-, valamint fényeffektusok. Az interaktivitást és a tudományos ismeretterjesztést érintőképernyős monitorok, folyamatosan futó kisfilmek segítik.

8. kép
Komi tárlat
(saját fotó)

9. kép
Számi sátor
(saját fotó)

Jelenleg több mint egymillió tárgyat (rajzokat, fényképeket, filmeket, használati eszközöket stb.) gyűjtöttek össze, amelyek betekintést engednek a múltbeli történésekbe és a ma emberének az életmódjába. Az anyaggyűjtésben nagy szerepe volt a Tartui Egyetem néprajzkutató csoportjainak is (4).

A jegyárak és a jegykonstrukciók igen változatosak: az egész ház megtekintéséért 12 eurót, kedvezményes jeggyel 6 eurót, családdal (két felnőtt és 18 éven aluli gyermekek esetén) 28 eurót kell fizetni. Ha valaki csak a finnugor kiállítást szeretné megnézni, ennek az összegnek a felét fizeti ki. A képtár árai még kedvezőbbek (3, 2, 6 euró). Kedvezményben részesülnek a gyermekek 9–18 éves kor között, a 26 év alatti egyetemisták, a nyugdíjasok, a tanárok, az ERM levelező hálózat, a világszerte több mint ezer tagot számláló ERM Baráti Társaság, valamint a Nemzetközi Újságíró Szövetség tagjai. Az éves családi bérlettel (65 euró) a kiállítások egész évben korlátlanul látogathatók, illetve a múzeum boltjában 10% kedvezménnyel lehet vásárolni. 10–25 fő között csoportos jegyvásárlásra van lehetőség. Észt és idegen nyelvű idegenvezetés, oktatási programok, tanórák, születésnap programok is kérhetők (5). A múzeum ingyenes a 8 év alatti gyermekeknek, a hon- és népismeret szakos hallgatóknak, az árvaházi gyermekeknek, a fogyatékkal élőknek és kísérőiknek, a sorkatonáknak, az idegenvezetőknek, az ERM dolgozóinak és az oktatási programokra érkező csoportok kísérő tanárainak. Online jegyvásárlásra is van lehetőség.

Az épületben étterem és egy nagy alapterületű bolt is található, ahol számos ízléses, észt tárgyat vásárolhatunk: CD-ket, DVD-ket, kézimunkákat, gyermekjátékokat, -ruhákat, képeslapokat, nyomtatványokat, otthoni kiegészítőket, kötött téli ruházatot stb. (10. kép). A múzeum hétfőn zárva tart; keddtől vasárnapig 10–19 óra között, szerdánként 10–21 óra között fogadja a látogatókat. Az intézmény hivatalos honlapja: www.erm.ee.

10. kép

*Seto nyelvjárásban írt táblák a múzeum boltjában
(saját fotó)*

Végezetül álljon itt egy észti idézet, amelynek valóságtartalmát e cikk szerzője is megtapasztalhatta nemrég: „See on ehitis, mille suurejoonelisust ei suuda ükski foto ega telepilt edasi anda, seda peab ise nägema” (Erelt 2016) – Ez az épület, amelynek monumentalitását nem lehet képekkel visszaadni, ezt mindenkinek magának kell látnia (saját ford.).

Irodalom

Erelt, Pekka 2016. ERM – lihvimata kalliskivi. <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/ekspress/erm-lihvimata-kalliskivi?id=75916473> (2016. november 21.)

Koort, Kaspar 2016. ERMi külastajate hulk on ületanud ka kõige julgemad prognoosid. <http://tartu.postimees.ee/3912943/ermi-kuelastajate-hulk-on-ueletanud-ka-koige-julgemad-prognoosid> (2016. november 22.)

Tarand, Kaarel 2016. ERMi tuntus tegi suure hüppe. <http://blog.erm.ee/?p=8822> (2016. november 22.)

(1) Eesti Rahva Muuseum. Ajalugu. <http://www.erm.ee/et/content/ajalugu> (2016. november 21.)

(2) Eesti Rahva Muuseum. http://www.postimees.ee/teema/eesti_rahva_muuseum (2016. november 23.)

(3) Eesti Rahva Muuseum. Näitused. <http://www.erm.ee/et/content/n%C3%A4itused> (2016. november 21.)

(4) Eesti Rahva Muuseum. Kogud. <http://www.erm.ee/et/content/kogud> (2016. november 21.)

(5) Eesti Rahva Muuseum. Piletiinfo. <http://www.erm.ee/et/content/piletiinfo> (2016. november 21.)

Vígh-Szabó, Melinda: A traditional museum in a new guise

Az írás szerzőjéről

Vígh-Szabó Melinda

egyetemi tanársegéd

Pannon Egyetem

Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézet, Veszprém

vigh.szabo[kukac]gmail.com